

Litteratur

Förvaltningsprocess av Bertil Wennergren, Statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer, Stockholm 1971. 404 sidor och inbunden. Pris 51:50 kr.

Den stora förvaltningsrättsreform som genomfördes våren 1971 utgör det slutliga resultatet av mycken utredningsmöda. Omfattningen av det material som legat till grund vid lagstiftningsarbetet har, på grund av lagstiftarens ambition att skapa korta och lättillgängliga lagar, tvingat fram en ganska stark sovring. Avvägningarna i detalj mellan olika alternativ har varit många, men de träder ofta inte fram ens vid en noggrann läsning av propositionen. Inför en lagstiftning av det moderna, knappa snittet frågar sig rättstillämparen inte sällan hur sambandslinjerna till bakgrundsmaterialet löper, varför vissa lösningar valts framför andra och varför tänkbara bestämmelser varken finns med eller diskuteras. Kort sagt saknar man ibland ”kött på benen”. Eftersom det uppenbarligen är mycket viktigt att en lagstiftning som den här diskuterade verkligen så att säga förs ut i livet och tillämpas rätt och likformigt, kan en fyllig kommentar som skärper otydliga konturer och lyfter fram helt eller delvis dolda mönster knappast skattas nog högt. Tyvärr lär det väl dröja innan förvaltningslagen (FL) ägnas en sådan kommentar. *Bertil Wennergrens* med anmärkningsvärd snabbhet åstadkomna *Förvaltningsprocess* fyller däremot högt ställda krav av den angivna arten i fråga om de andra viktigare lagarna i komplexet, i första hand då förvaltningsprocesslagen (FPL). Visserligen har förf på grund av den viktiga roll han spelat i olika sammanhang under reformarbetets gång fått större förutsättningar än kanske någon annan att fylla uppgiften som handledare. Inte desto mindre är hans prestation beundransvärd. Till formen är boken en paragrafvis disponerad kommentar av gängse snitt. Läsaren upptäcker emellertid snart att stoffet under paragrafrubrikerna ofta spränger ramen genom en rikedom av utblickar, anknyttande synpunkter och sidobelysningar. Det skall medges att vissa nackdelar är förenade med metoden att pressa in ett rikhaltigt material inom de ganska snäva ramar som de enskilda lagbestämmelsernas omfång enligt sin lydelse kan innebära. Grupperingen av materialet blir ibland svåröverskådlig och dispositionen sämre än om framställningen inte bundits till de enskilda paragraferna. Dess bättre har förf inte gått ifrån sin goda vana att förse sina alster med ett nyttigt sakregister.

En sak är att förtydliga och förklara lagtextens innehåll samt att komplettera framställningen genom att belysa innebörden av och anledningen till avsiktliga luckor i lagen. Något annat innebär det att så att säga fylla ut ett regelkomplex när det gäller frågor som man, i och för sig kanske med fog, anser att lagstiftaren förbisett men bort ta ställning till. Det är inte utan att förf härvidlag någon gång tar ett djärvt kliv över gränsen. I anm:s tycke är emellertid förf:s ambition att utförligt lägga ut texten och att inte dra sig för att ange lösningar av kontroversiella

frågor mycket berömvärd. Metoden är provokatorisk i god bemärkelse. Läsaren stimuleras hela tiden till eftertanke. I de allra flesta fallen finner man inga avgörande argument mot framställningen. När man någon gång hyser skepsis och kanske känner protestlusta kan förf hoppas att frågan ställs under debatt och blir ytterligare belyst. Utslätade framställningar som håller sig strikt till de direkta förarbetena och inte förmedlar några friska synpunkter kan åtminstone de förvaltningsdomare som har tillgång till propositionen gott vara utan. Den nu anmälda boken kan de däremot knappast undvara. Därmed är givetvis inte sagt att den inte förtjänar en vidare läsekrets, taxeringsintendenter, advokater m fl.

Till de allmänna synpunkterna skall fogas några randanmärkningar beträffande en del ströfrågor som anm, kanske tillfälligtvis, har fäst ögonen på.

På s 10 ff finner man en fyllig och intressant redogörelse för frågan om allmän domstols och förvaltningsdomstols inbördes kompetens. Där sägs bl a att om allmän domstol är behörig att pröva saken så har den sista ordet (s 14). Det påståendet kunde emellertid gärna belysas något. Anm har i tankarna bl a den situationen då förvaltningsdomstol i mål om körkortsåterkallelse skall grunda sitt avgörande på allmän domstols dom angående något trafikbrott. Det har beträffande äldre ordning hävdats att länsstyrelse är bunden av utgången i ansvarsfrågan i allmän domstol (jfr Wieslander i SvJT 1970 s 393 f). Oavsett om det förhåller sig så i alla lägen kan man önska att problemet tas upp i en ny upplaga av boken.

På s 69 sägs fullt korrekt att skatterätt inte tar upp mål om räntebefrielse. I tydlighetens intresse kan emellertid påpekas att här bara avses befrielse från kvarskatteränta på grund av särskilda förhållanden (85 § 2 mom UF). Mål om felaktigt beräknad kvarskatteränta prövas av skatterätt. Vad gäller länsrätts målregister har sedan boken skrevs tillkommit mål om utvisning av utlänning.

Enligt förf är det från rättssäkerhetssynpunkt angeläget att *regelrätt* (kurs här) föredragning sker när enmansmål i skatterätt eller länsrätt gäller större värden eller känsliga förhållanden (s 83). Man kan fråga sig om regelrätt betyder detsamma som muntlig. I praktiken torde "skriftlig föredragning" i form av beslutsförslag och liknande normalt tillämpas vare sig föredragning är föreskriven eller ej.

I redogörelsen för omröstningsreglerna har det (på s 97) smugit sig in ett fel i fråga om redovisningen av utgången i rättsfallet RÅ 1962 K 589. Det sägs att RR:s utslag utfärdades enligt den av två ledamöter omfattade meningen att underinstansens beslut att återkalla både körkort och trafikkort skulle stå fast. Som röstningen utföll i övrigt skulle det ha inneburit att körkortet hade återkallats med två röster mot tre. Så skedde dock inte.

Till framställningen under 1 § FPL (s 98) och ett antal andra paragrafer i lagen bör fogas påpekandet att lagen om försäkringsdomstol numera jämkats så att reglerna om processen i försäkringsdomstolen i allt väsentligt ansluter sig till FPL:s mönster (SFS 1971:1171).

I avsnittet om talans väckande påpekas att en självdeklaration som av en skattskyldig som tidigare inte har lämnat sådan ges in till skatterätten behandlas som

besvär (s 102). Det förekommer inte sällan att den skattskyldige inte taxerats alls eller sköntaxerats till lägre belopp än deklARATIONEN anger. I den mån deklARATIONEN i sådant fall kommer in till skatterätten efter den 15 augusti uppkommer frågan om den verkligen skall behandlas som besvär. Om taxeringsintendenten tillstyrker att deklARATIONEN följs innebär ett beslut i enlighet därmed att eftertaxeringsinstitutet kringgås. Det kan tex vara fråga om att höja taxeringen med endast ringa belopp.

På tal om regeln i 76 § fjärde stycket TF som ger skatterätt möjlighet att pröva även för sena besvär under förutsättning att taxeringsintendenten biträder besvärerna helt eller delvis i sak (s 114 ff) berörs inte frågan om hur rätten skall förfara i de fall då taxeringsintendenten visserligen godtar den skattskyldiges grund för nedsättning av taxeringen men själv åberopar en grund för höjning som tar ut nedsättningen. Enligt anm:s mening bör taxeringsintendentens beloppsmässiga ståndpunkt vara avgörande, oavsett redovisningen för hur han kommit fram till den, och besvärerna följaktligen inte prövas. Emellertid får väl medges att det finns visst utrymme för en annan tolkning.

Det framhålls (s 138, jfr också s 151) att en kommunal nämnd inte har ställning som motpart till enskild som överklagar nämndens beslut. Mot den beskrivningen av läget synes inget vara att invända. Nämnden skall således inte "svara", dvs "förklara sig" enligt äldre terminologi. Mot bakgrund härav är det något oegentligt när förf i annat sammanhang (s 150) talar om kommunikation av nykterhetsnämnds svar på enskilda besvär. Vad som avses är väl yttrande som kommuniseras enligt 18 § FPL och således inte svar som den klagande skall ha del av enligt 12 § FPL.

På s 148 berörs frågan om den, normalt en taxeringsintendent, som gör desertionsinvändning också bör ange sina invändningar i sak. Enligt förf kan något allmängiltigt svar inte ges utan man får göra allmänna lämplighets- och ändamålsenlighetsöverväganden från fall till fall. Anm hör till dem som vill göra gällande att principen ändå bör vara att endast desertionsinvändning görs. Härigenom undviker taxeringsintendenten att locka in den skattskyldige i ett meningsutbyte som inte leder till någonting. I villfarelse om sina möjligheter att få saken prövad kan den skattskyldige t o m tänkas dra på sig helt onödiga kostnader för bevisning. Skäl kan dock åberopas för motsatt princip. Genom att skatterätt får pröva besvär som åtminstone delvis tillstyrks av taxeringsintendenten kan nämligen en dialog i sak mellan taxeringsintendenten och den skattskyldige leda till att taxeringsintendenten finner sig få anledning att föreslå visst bifall på grundval av någon omständighet som kommit fram under skriftväxlingen. En sådan fortsatt utredning i sak, så att säga i skuggan av avvisningshotet, synes emellertid rimma mindre väl med den nya principen om avvisning ex officio av för sent anförda besvär.

I prop 1971:60, som bl a innehåller förslag till ändringar i TF som betingas av FL:s och FPL:s tillkomst, uttalar finansministern på tal om den förut berörda regeln i 76 § fjärde stycket TF att det bör vara skatterättens sak att utreda förutsättningarna för avvisning av talan i fall då taxeringsintendenten utan desertionsin-

vändning avstyrker besvär som kommit in efter den 15 augusti. Det uttalandet kommenterar förf så, att det kan men inte behöver tolkas på det viset att taxeringsintendenten skulle kunna underlåta att utreda och yttra sig om den skattskyldiges rätt att få besvären prövade enligt 99 § TF. Enligt förf är det naturligtast och lämpligast att taxeringsintendenten ser det som sin uppgift att göra desertsinvändning i sådana fall och svara för den utredning som behövs som underlag (s 148). Det är inte svårt att förbehållslöst ansluta sig till dessa synpunkter. Man kommer knappast ifrån att det ur processuell synvinkel ligger en motsägelse i att avstyrka för sena besvär såsom regelsystemet nu har utformats.

Frågor om det så att säga tekniska hanterandet av sekretesslagens bestämmelser, främst de i 36 §, om vad som konstituerar muntlig förhandling och anknytande problem tilldrar sig i dag stort intresse på skatterätts- och länsrättsnivån. Förf går visserligen in något på ämnet i kommentaren till 16 § FPL (s 164 ff), men det finns anledning att önska sig en utförligare framställning i en ny upplaga.

Frågan om tillämpningen av den i 29 § FPL inskrivna rätten för förvaltningsdomstol att ändra till det bättre för enskild, *reformatio in melius*, är i vissa fall problematisk. Man torde oreserverat kunna hålla med förf när han (s 222) framhåller att skatterätt under alla förhållanden kan bryta igenom en eventuell beloppsbegränsning, som läses in i 99 § TF, för att besluta till det bättre för enskild. Fråga är här om fall då underrättelse om avvikelse från deklaration som upptar flera punkter är bristfällig beträffande någon eller några eller över huvud taget inte redovisar viss ändring.

Mer intrikat är frågan om förvaltningsdomstol vid prövning av besvär i särskild ordning enligt 100 § TF på någon eller några av de i paragrafen angivna grunderna kan med tillämpning av *reformatio in melius* sätta ned taxeringen ytterligare på en ej extraordinär grund. Förf synes inte direkt beröra problemet. Mycket talar för att frågan bör besvaras nekande. Bestämmelserna i fråga synes böra ses som en uttömmande reglering av ett visst rättelseinstitut. Regeln i 29 § FPL skulle då enligt 2 § FPL få stå tillbaka för de ”avvikande” bestämmelserna i 100 § TF. Inte heller tyder något på att annat avsetts. På den andra sidan kommer man emellertid inte utan vidare ifrån att ordalagen i 100 § TF resp. 29 § FPL knappast utesluter en motsatt lösning.

På s 235 hävdas att om skatterätt ”handlagt”, men ”avslagit”, extraordinära besvär, rätten i så fall inte är behörig att pröva nya extraordinära besvär. Anledningen skulle vara att handläggningen av extraordinära besvär, även om de avslås, innefattar en viss sakprövning. Av regeringsrättens årsbok går knappast att läsa ut huruvida det anmärkta rättsfallet RÅ 1968 Fi 1707 stöder förf:s tes. Anm har för sin del, kanske helt felaktigt, alltid trott att ”förprövningen” i extraordinära besvärsmål som inte tas upp till prövning i vart fall i princip bara är en prövning av vissa processförutsättningar. Rent formellt sker ingen sakprövning även om en viss sådan naturligtvis inte kan underlåtas i praktiken. Om frågan om sakprövning eller ej beror helt av en bedömning huruvida den skattskyldige haft giltig ursäkt

för sin försening, kan man över huvud taget knappast med fog påstå att handläggningen innefattat ett moment av saklig prövning. Med all reservation för att anm själv har fel kan han på de anförda skälen inte ansluta sig till ett uttalande på s 239 om att det ter sig oegentligt att desertera en extraordinär besvärstalan, när det är de materiella förutsättningarna för talan som brister. Det tillfogas att avslag, ej avvísning, är det naturliga beslutet i sådana fall. Om man menar att förutsättningarna i fråga, som delvis är av *både* materiell och processuell karaktär, primärt är processförutsättningar, är "ej prövning" det naturliga beslutet i desertionsfallen. Först när den skattskyldige så att säga kommit över den processuella tröskeln sker formlig materiell prövning av de fakta som domstolen i och för sig haft för ögonen hela tiden. Det skall dock erkännas att resonemanget onekligen har en starkt akademisk prägel.

Till vad som anförs beträffande tolkningen av "ringa belopp" vid eftertaxering (s 241) kan fogas att man vid bedömningen i praxis synes ta hänsyn till om det är fråga om en enstaka företeelse eller en "serie". I fall t ex då en skattskyldig underlåtit att redovisa ränteinkomster under en följd av år torde eftertaxeringsgränsen regelmässigt sättas lägre än för engångsfall.

I kommentaren till 30 § FPL framhålls, säkerligen med rätta, att bestämmelserna om bevisprövning i 35 kap 1—5 §§ RB utan särskild föreskrift i FPL i praktiken ändå är tillämpliga i förvaltningsprocessen (s 265 f). Såvitt angår 5 §, om uppskattning av skada till skäligt belopp i vissa fall, kan kanske antecknas att för skatteprocessens del bestämmelserna i 21 § TF om skönmässig uppskattning av inkomst täcker befogenheten i fråga (jfr Petrén i SvJT 1956 s 590).

Ett resonemang på s 288 om talekonsumtion förefaller något oklart. Det sägs att skattskyldigs talan inte konsumeras i det fall då skatterätten bifaller ett nedsättningsyrkande av taxeringsintendenten som "skall läggas till den av den skattskyldige yrkade nedsättningen". Antag att den skattskyldige begär nedsättning med 1 000 kr på grunden A och att taxeringsintendenten godtar den grunden och dessutom yrkar nedsättning med ytterligare 1 000 kr på grunden B. Skatterätten tar fasta på grunden B men underkänner grunden A och sätter följaktligen ned taxeringarna med 1 000 kr, dvs det belopp som den skattskyldige yrkat. Frågan är nu om den skattskyldige verkligen kan överklaga beslutet, som ju inte har gått emot honom i beloppsmässigt hänseende. Boken innehåller inget rättsfall eller exempel som konkret anger situationer vari skattskyldigs talan inte skall anses konsumerad och verkan härav i den fortsatta processen. Till undvikande av missförstånd bör avsnittet förtydligas i en kommande upplaga.

Ikraftträdandebestämmelserna till FPL kommenteras inte. I synnerhet den som sysslar med skatteprocess och bl a haft anledning att fundera över ikraftträdandebestämmelserna till den reviderade TF har full förståelse för att förf avvaktar utvecklingen. Ett par frågor skall beröras här.

Den första frågan är huruvida 6 § FPL, som föreskriver att för sena besvär skall avvisas ex officio, från den 1 juli 1971 beträffande skatterätt och för KR:s och RR:s del från den 1 januari 1972 skall tillämpas på inneliggande äldre mål.

Avsaknaden av övergångsbestämmelser av innebörd att äldre ordning skall tillämpas på inneliggande mål, hur sådana bestämmelser nu skulle ha formulerats, talar för att de nya reglerna får slå igenom direkt. Det kan visserligen sägas att det då blir fråga om ett slags retroaktivitet. Den synes emellertid försvarbar, och är väl också avsedd, i fall då processen befinner sig i ett begynnelseskede och ännu inte dragit nämnvärda kostnader. I dessa fall kan de skattskyldiga knappast anses ha något befogat anspråk på att skatterätten skall tillämpa prövningsnämndens principer. Såvitt angår skatterätts handläggning är anm:s mening således att för sena besvär över 1970 och tidigare års taxeringar skall avvisas, under förutsättning naturligtvis att rätt till besvär i särskild ordning inte är för handen och att taxeringsintendenten inte biträder besvären helt eller delvis i sak. Den senare förutsättningen gäller dock bara besvär som anförts senast den 30 april året efter taxeringsåret. I konsekvens med det allmänna tolkningsresonemanget ovan bör taxeringsintendenten efter den 1 juli 1971 med rättslig verkan kunna tillstyrka t ex besvär över 1970 års taxering som anförts före utgången av april 1971. Frågan huruvida det är rimligt att överinstanserna avvisar inneliggande för sena besvär även utan invändning av taxeringsintendenten är betydligt ömtåligare. Oavsett vilken ståndpunkt man har i den rent formella tolkningsfrågan, måste man nog konstatera att det i många mål skulle te sig otillfredsställande att skära av processen med beslutet "ej prövning".

Den andra frågan har principiellt samband med den första. Enligt 76 § tredje stycket TF i dess form den 1 juli 1971 gällande lydelse skall taxeringsintendenten senast den 30 juni året efter taxeringsåret ha angett yrkanden och grunder för besvärstalan, dvs utvecklat sådana reservationsbesvär som anförts senast den 30 april. Frågan gäller nu hur skatterätten skall förfara i de faktiskt förekommande fall då taxeringsintendenten utvecklat sina reservationsbesvär från våren 1971 under hösten samma år.

Tidigare var detta över huvud taget inte möjligt, eftersom prövningsnämnden skulle avsluta sitt arbete den 30 juni. Enligt ett synsätt skulle skatterätten kunna ta upp besvären till prövning på grund av att det så att säga fysiska hinder som juni månads slut innebar för utveckling av reservationsbesvär till prövningsnämnden försvann redan dagen efter det att ändringarna i TF antogs och att det numera gällande förbudet mot att komma med yrkanden och grunder senare än den 30 juni bara borde avse reservationsbesvär som anförts under den nya ordningen, dvs den 1 juli 1971 och senare. Betydligt rimligare synes det emellertid vara att i konsekvens med de tidigare angivna tolkningssynpunkterna tillämpa ny författning på taxeringsintendentens besvär under äldre ordnings giltighetstid lika väl som på de skattskyldigas besvär i den mån annat inte föreskrivs uttryckligen.

I 10 § FPL föreskrivs bl a att besvärshandling skall tillställas motpart. Förf säger härom i kommentaren till 1 § delgivningslagen, med tanke på höjningsyrkanden och eftertaxeringsframställningar av taxeringsintendenten, att kommunikation inte får underlåtas därför att det är svårt eller omöjligt (hinder möter) att få kontakt med den skattskyldige. Regeln är obönhörlig i sådana fall. Åtskilligt talar för

att förf:s tolkning är riktig. Det kan emellertid inte uteslutas att lagstiftaren med avsikt låtit bli att ta med ett förbehåll av typen ”om hinder inte möter” därför att det bara skulle utsäga något självklart som ändå gäller enligt sakens natur. (Jfr betänkandet Lag om skatterätt, SOU 1967:24, s 64). Det skall i och för sig medges att kungörelsedelgivning kan ordnas så att den inte medför särskilt stort administrativt arbete. Med tanke främst på de sk baklängestaxeringarna — där man ofta inte har annat att gå efter än ett utländskt efternamn och namnet på ett främmande land, någon gång inte ens den sistnämnda uppgiften — framstår dock formlig kungörelsedelgivning som ett rent spegelfäktteri. Det torde i vart fall vara en öppen fråga om man, när FPL gjordes tillämplig på kommunikationen i skattemål i stället för TF, verkligen åsyftade en sådan nyordning beträffande ”kommunikation” i baklängestaxeringsmål som förf:s strikta tolkning leder till.

W. Hermanson

Skattehandboken i ny upplaga

Den 7:e upplagan av Geijer-Rosenqvist-Sterner Skattehandbok Del 1 ombesörjd av Harry Sterner, Gösta Ekman och Sven Crabo, är nu såsom i korthet omnämndes i förra numret utkommen. Norstedts, 1972, 1 141 sidor, 160 kr.

I den gamla kvalitetsskolans matematikundervisning fanns ett zoologiskt inslag i form av en snigel klättrande på en flaggstång. Vid färd rakt uppåt — den enklaste färdvägen för både snigeln och den räknande — vann snigeln a cm varje dag men halkade varje natt ned b cm. Sned klättring kunde leda till att snigeln efter ett dygn åter befann sig vid utgångspunkten. GRS:s författarkrets bör inför uppgiften att få fram en ny upplaga ha erfarit ungefär samma känslor som snigeln inför klättringen, om snigeln behärskat räknekonsten. Samtidigt som författarna i föregående upplaga korrigerar a cm text, föråldras b cm av den nya texten genom flitiga lagstiftares och domares verksamhet. Tydligt måste detta slags författande bedrivas med stor energi för att alls leda till en färdig produkt. Att författarna, till vilka nu rekryterats också direktören i KF Sven Crabo, påtagit sig denna möda väcker både aktning och respekt.

För SN:s läsekrets är det ytterst tacknämligt, att det efter sju år nu åter föreligger en aktuell, samlad framställning av gällande svensk skattelag. Visst går det att hjälpa sig fram med en äldre upplaga och en samling propositioner, betänkanden och annat löst tryck. Men det är opraktiskt, tidsödande och riskabelt. Tillkomsten av den nya upplagan kommer därför att ge en väsentlig lättnad åt alla som arbetar på det skatterättsliga fältet.

Utvecklingen av GRS illustrerar skatterättens expansion. I den första upplagan, den av år 1949, var det möjligt att inrymma alla delar av skatterätten. Allt eftersom materialet vuxit har en del utlokalisierats genom en uppdelning på flera volymer. Fastighetstaxeringen behandlas numera endast knapphändigt. För mer utförlig information hänvisas läsaren till ”Taxering av fastighet” med senaste upp-

laga år 1969. Rättsfallen är utbrutna till en egen volym, GRS II, varvid den övriga delen av framställningen tilldelats beteckningen GRS I. För att till läsarens båtнад kanalisera det ymniga flödet av rättsfall begagnar emellertid författarna numera alltid tillfället att i varje ny upplaga av GRS I komplettera rättsfallsredogörelsen i närmast föregående upplaga av GRS II. I den nya upplagan av GRS I återfinns därför RR-utslagen efter 1965 och RN-meddelanden efter juni 1966.

Fortfarande konkurrerar materialet hårt om utrymmet. Författarna har i den nya upplagan av GRS I valt att vraka den tidigare redogörelsen för internationella skatteavtal. Nu lämnas blott en förteckning över gällande avtal med hänvisning i varje särskilt fall till SFS-nummer. Någon djupare saknad efterlämnar den tidigare framställningen knappast. Den sk avtalsrätten är så föränderlig och speciella krumelurer i avtalen så vanliga, att den hjälp som kan fås från en kommentar av det tidigare slaget måste bli begränsad. Den sista kontrollen kräver under alla förhållanden en blick (oftast flera) på avtalstext och tillämpningsbestämmelser i senaste lydelse.

Den interna svenska skatterättens regler rörande de internationella rättsförhållandena har sedan föregående upplaga utvecklats avsevärt, särskilt genom 1966 års lagstiftning om det skatterättsliga bosättningsbegreppet, avräkning av utländsk skatt när dubbelbeskattningsavtal saknas m m. I den nya upplagan har denna utveckling givetvis beaktats. Ämnet är emellertid svårtillgängligt, och åtskilliga läsare skulle nog uppskatta ytterligare kommentarer och, kanske framförallt, en modern systematisering.

Det är förståeligt, att det inte gått att pressa in mer om det internationella i den nya upplagan. I dessa tider av näringslivets internationalisering är emellertid behovet på denna punkt av information påtagligt. En utlokalisering av ämnesdelen, inte till ingenstans som nu åtminstone delvis blivit fallet med avtalsrätten, utan till en aktuell monografi, skulle säkerligen hälsas med tillfredsställelse av läsekretsen.

De tabeller finns alltjämt med, som anger betänkanden och stencilerade promemorior, samt av dessa föranledda propositioner. Tabellerna tar föga utrymme i anspråk men underlättar väsentligt uppspårandet av förarbetena till de allra flesta lagändringar av intresse. Det är därför angeläget, att plats för dessa tabeller bereds också i de kommande upplagor av GRS, vilka SN:s läsare inte kan vara förutan.

Den gamla frågan om hur inkomst av illegal verksamhet bör deklarerats har i den nya upplagan bringats ett steg närmare sin lösning. En förteckning över alla gällande deklarationsblanketter har nämligen intagits. Förteckningen upptar tio tättryckta sidor, och det ter sig uteslutet att inkomst av vilket slag det vara må skulle ta sig igenom denna täta mur av blanketter. För deklaranter och deras medhjälpare är förteckningen värdefull. Ofta är det nämligen i lag föreskrivet, att viss blankett skall användas, och det gäller då att hitta rätt. Dessutom kan en blankett vara till god hjälp vid tillämpning av skattelagen. Blankettförfattaren har, ofta med viss möda, översatt lagreglerna till blankettspråk. Har han inte missat någon poäng i lagspråket kan deklaranten i initialskedet av attacken på en kvistig eller ovanlig skattefråga med fördel gå motsatt väg, alltså starta med blanketten

och sluta med lagtexten. Metoden är densamma som studentens som börjar med exemplen under ett nytt kapitel för att först så preparerad ge sig i kast med huvudtexten.

I ett så vittomspännande arbete som GRS måste kartläggningen av ämnet med nödvändighet göras i en väsentligt mindre skala än som kan användas i texten i en uppsats i SN om någon nålspetsfråga. Fullständighet och exakthet har inte samma innebörd i den ena och i den andra skalan. Det väsentliga för läsaren är, att han i GRS får de uppslagsändar till fortsatta studier, som hänvisningar till rättsfall och annan litteratur utgör. Allteftersom ämnet sväller, minskar utrymmet för författarnas egna omdömen och ökar behovet av att låta materialet självt tala. Samtidigt som värdet av en samlad framställning av svensk skatterätt ökar, förefaller därför också kraven på läsaren oundvikligen att stiga. Det är nu längesedan det var möjligt att på varje punkt komma till klarhet genom att slå upp i något samlingsarbete. Ämnet har blivit för omfattande.

Claes Sandels